

УДК 330.341.1:338.436

JEL Classification: O 31; O 32; Q 13

Пархомець М.К.
д-р екон. наук, професор,
Пуцентайло П.Р.,
д-р екон. наук, професор,
Уніят Л.М.,
канд. екон. наук, доцент, докторант кафедри
обліку та економіко-правового забезпечення
агропромислового бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет

ПОНЯТТЯ, СУТЬ ІННОВАЦІЙ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ УКЛАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО БІЗНЕСУ В ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Parkhomets M.K.,
dr.sc.(econ.), professor,
Putsenteilo P.R.,
dr.sc.(econ.), professor,
Uniat L.M.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., doctoral candidate
at the department of accounting, economic and
legal support of agroindustrial business
Ternopil National Economic University

CONCEPT, THE ESSENCE OF INNOVATION AND TECHNOLOGICAL STRUCTURES OF AGRICULTURAL BUSINESS AT ENTERPRISES IN UKRAINE

Постановка проблеми. Проблеми розвитку інноваційних процесів в агропромисловому виробництві завжди займали вагомe місце в системі наукових досліджень економічних шкіл і науковців. Стан сучасної національної економіки, в тому числі агропромислового бізнесу, актуальність і невідкладність вирішення проблем підвищення економічної ефективності, продуктивності виробництва, конкурентоспроможності економіки галузей, підприємств, АПК загалом та подальшого сталого їх розвитку вказують на необхідність дослідження аспектів розвитку інноваційної діяльності. При цьому в процесі зародження та еволюції теорії інновацій сформувалися окремі напрями й школи, що розвиваються за власними методологічними аспектами або зазнають конкуренції між собою. Все це обумовлює науковців проводити ретельне дослідження, критично оцінювати діючі науково-методологічні підходи щодо використання інновацій в агропромисловому бізнесі, що і зумовило вибір теми для дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань інноваційних процесів, інновацій, організаційно-технологічних укладів розвитку економіки присвячені наукові праці зарубіжних відомих вчених: Д. Рікардо; А. Сміта, Й. Шумпетера; Дж. Кейнса; М. Портера; М. Кондратьєва; С. Глазьева; О. Мамедова [3; 6; 8; 15; 16] та українських: Л. Антонюка; В. Василенка; О. Дадія; І. Кривов'язюка; П. Микитюка; П. Саблука; М. Туган-Барановського; О. Шпикуляка [1; 2; 4; 5; 7; 10; 12] та ін. [13; 14]. Водночас, в умовах інновацій, глобалізації економіки наукові дослідження вимагають комплексного аналізу інноваційного розвитку агропромислового бізнесу в конкурентному середовищі.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є: узагальнення трактування вчених щодо поняття і сутності інновацій, надання авторського їх визначення; оцінка рівня розвитку агропромислового бізнесу в Україні за технологічними укладами; розробка пропозицій, спрямованих на активізацію інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств агропромислового бізнесу в умовах глобалізації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історичний процес розвитку економік базується на інноваційній практиці, є сегментом інноваційного процесу виробництва і споживання благ, основою поліпшення економічних і соціальних умов проживання людей.

Перші думки про сутність інновацій, стимулювання інноваційної діяльності з'явилися за часів класичної політичної економії і розвивалися під впливом різних напрямів економічних шкіл. Так, основоположники класичної політекономії, англійські економісти Д. Рікардо та А. Сміт вже тоді розглядали

деякі аспекти економічних інновацій. Д. Рікардо писав: «Той, хто зробив відкриття машини, ... буде насолоджуватися додатковими перевагами, продукуючи більший прибуток ...». Сьогодні ми говоримо про підприємця, як суб'єкта інноваційної діяльності, який залучає цінності, вкладає кошти в реалізацію інноваційних проектів, маючи на меті отримання більшого прибутку від такої діяльності [16]. Адам Сміт писав, що економічні інновації виникають під впливом технічного прогресу, внаслідок розподілу праці в суспільстві. Саме ця обставина, на його думку, впливає на підвищення доходів і добробут громадян.

Вагомий внесок в інноваційну теорію вніс український економіст М. Туган-Барановський, який розглянув проблему кризових явищ в економіці, питання інноватики, пов'язані з інноваційними процесами у світовій економіці, з діловими циклами та вирішальним впливом науково-технічного прогресу на процеси відтворення й нерівномірності розвитку економіки. На основі аналізу промислової кризи в Англії (1894 р.), він довів, що циклічність, яка притаманна економічному розвитку, визначається обмеженістю позичкового капіталу й особливостями його інвестування в капітальні товари [12].

Австрійський економіст Й. Шумпетер у роботі «Кон'юнктурні цикли» (1939 р.) вперше ввів поняття «нововведення» (інновації), трактуючи його як зміни з метою впровадження і використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації у промисловості [15]. Він зробив висновок, що визначальним фактором структурних зрушень в економіці є радикальні інновації у галузі високих технологій. Й. Шумпетер довів, що інновація як економічна категорія є виробничою функцією, що зумовлює «кількісні зміни продукту з урахуванням змін в усій сукупності діючих на нього факторів». Вчений вважав, що інноваційна діяльність є основною функціональною характеристикою підприємництва. На його думку, підприємець – ключова постать прогресу виробничих сил, яка здійснює реорганізацію економічного життя. Мета підприємця – реформувати і революціонізувати засоби виробництва шляхом впровадження винаходів, а в більш загальному плані – через застосування нових технологій у виробництві нових товарів новими засобами, відкриття нових джерел сировини, або нових ринків готової продукції, до створення нової галузі промисловості [15]. Вище наведене тлумачення свідчить, що новаторство і новизна є невід'ємними характеристиками підприємництва. Нововведення дозволяють підприємцю виробляти якіснішу продукцію і отримувати більший дохід за рахунок вищої ціни і більшої кількості реалізованої продукції.

Дж. М. Кейнс висловив цікаву думку щодо дослідження проблеми еволюції теорій інновацій про те, що «певна епоха до початку історії людства може вважатися картиною прогресу, схожою із сучасною», але «сучасна епоха розпочалася разом з накопиченням капіталу в XVI ст.» [6]. Отже, інноваційні процеси в економіці можуть бути інтенсивними лише за умови активної участі капіталу, який формує активне мотиваційне поле. Інновації як фундаментальна складова прогресу потребують активного інвестиційного процесу, а він у свою чергу – сприятливого інституціонального середовища. Лише за рахунок інновацій, як свідчить практика, людство спроможне задовольняти всезростаючі потреби і все більшу питому вагу у цьому мають займати інтелектуальні інновації, саме людський капітал став системоутворюючим відносно ефективності соціально-економічних процесів. Економічні можливості людства залежать від рівня інноваційної спрямованості розвитку як світової економіки, так і агропромислового бізнесу.

Варто зазначити, що інновація є рушієм соціально-економічного прогресу, виступає втіленням новітніх підходів у розвитку галузей національної економіки, забезпечуючи економію ресурсів, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності виробленої продукції.

Опрацювання літературних джерел [1; 4–12] засвідчує, що інновація – це закінчений результат творчої праці винахідника, який матеріалізований у вигляді нового (або удосконаленого) продукту, процесу, послуги або системи управління, що базуються на отриманих нових знаннях, винаходах, які запропоновані на ринку, але поки що не знайшли масового практичного застосування у споживачів.

Зазначимо, що в авторському трактуванні інновація у агропромисловому бізнесі – це нагромадження нових знань, матеріалізованих: у високоефективних, ресурсощадних технологіях, технологічних елементах; нових сортах і гібридах рослин, породах і породних групах тварин; машинах, обладнанні, устаткуванні, робочих деталях та механізмах; нових видах добрив, хімічних засобах захисту рослин і тварин; нових прогресивних формах організації виробництва та праці, видах послуг тощо, створених у науково-дослідних установах, визнаних доцільними для застосування в практиці, що забезпечують підвищення економічної і соціальної ефективності та конкурентоспроможності агропромислового виробництва.

Інновації в будь-якій галузі АПК продукують щось нове, пов'язане з якісними змінами в економічному процесі, спрямоване на динамічний шлях ефективного розвитку галузі, підприємства, агропромислового бізнесу загалом. Результатом впровадження інновацій, як свідчить практика, має стати забезпечення економічного (зменшення виробничих витрат) та соціального ефектів (поліпшення стандартів життя людей).

Цікавим є бачення вченого О. Ю. Мамедова щодо інновації у практичній площині, як прикладного, втіленого у виробничі відносини знання, який зазначає, що це «дуже корисний і дуже добрий винахід, який попутно знижує виробничі витрати, але при цьому дає змогу збільшити вихід продукції» [8, с. 6-7]. Далі цей же вчений твердить, що: «інновація – це революція не в технології виробництва, а революція в його економічній організації» [8, с. 7-8]. Все це свідчить, що інновація як категорія може визначатися як інститут,

функція, економіко-організаційна система розбудови механізму функціонування господарських відносин. Практика засвідчує, що запропоновані наукою інновації запроваджуються лише там, де створені належні умови відповідного інституціонального поля.

Аналіз літературних джерел щодо визначення інновацій [1; 4; 5; 8–11; 13; 14] засвідчує, що їм притаманні певні особливості: інновація є необхідною і корисною зміною попереднього стану господарської діяльності; ця зміна має набути практичного застосування, вперше в конкретній галузі, зокрема в агропромисловому виробництві; предметом цих змін є продукція, технології, соціальні, економічні, екологічні процеси; метою інновації є задоволення суспільної потреби; інновація є засобом, використання якого дає змогу одержати певний економічний ефект; інновації є інструментом досягнення мети розвитку агропромислового бізнесу, сприяють підвищенню ефективності та конкурентоспроможності його функціонування.

Важливе значення у розвитку інноваційної економіки АПК здійснюють технологічні уклади. Технологічний уклад (ТУ) представляє собою конгломерат сполучених виробництв, об'єднаних у стійку цілісність, що самовідтворюються за допомогою технологічних ланцюгів, яка охоплює замкнутий відтворювальний цикл – від видобутку виробничих ресурсів та професійної підготовки кадрів до невиробничого споживання [14; 15, с. 7-9].

Децю конкретнішу характеристику технологічного укладу дає вчений І. В. Кривов'язюк: «Технологічний уклад – це взаємопов'язана та взаємозумовлена стійка економічна система, що має якісне наповнення яке відображає досягнення країни (групи країн) у інноваційно-технологічному розвитку, котре забезпечує її (їх) конкурентну перевагу над іншими країнами у виробництві певних видів продукції чітко визначених галузей впродовж тривалого періоду часу (від 5–10 до 15–50 років), забезпечуючи формування високоефективної технологічної структури економіки» [7, с. 101].

Кожний технологічний уклад, як свідчить література [2, с. 66-70; 7, с. 105-107], відрізняється розвитком певної сукупності базисних наукомістких галузей і технологій, а також характеристиками організації виробництва, що утворюють організаційно-економічні цілісності відповідного періоду і відображається відповідними показниками новітніх досягнень НТП.

Опрацювання літературних джерел [2–4; 7; 10; 13; 14] дає змогу виділити 7 основних технологічних укладів (табл. 1). В розвинутих країнах (США, Німеччина, Англія, Японія, Китай та ін.) переважають технології 5-го укладу і формуються технології 6-го укладу.

Таблиця 1

**Динаміка характеристик інноваційних технологічних укладів (ТУ)
розвитку економіки країн світу**

ТУ і період їх домінування	Новизна ТУ	Країни лідери ТУ
1. 1770 – 1830 рр.	текстильна промисловість, виплавка чавуну, водяний двигун, обробка заліза	Великобританія, Франція
2. 1830 – 1880 рр.	паровий двигун, автомобіле- і пароплавобудування, вугільна промисловість, чорна металургія	Великобританія, Франція, Німеччина, США
3. 1880 – 1930 рр.	електротехніка, важке машинобудування, виробництво сталі, лінії електропередач, неорганічна хімія	Великобританія, Франція, Німеччина, США, Швейцарія, Нідерланди
4. 1930 – 1970 рр.	автомобілебудування, кольорова металургія, органічна хімія, видобуток та переробка нафти, двигун внутрішнього згорання, нафтохімія	США, СРСР, ЄС, Японія
5. 1970 – 2010 рр.	електронна промисловість, оптоволоконна техніка, програмне забезпечення, телекомунікації, інформаційні послуги, мікроелектронні компоненти, створення роботів	Японія, США, ЄС
6. 2010 – 2040 рр.	нанотехнології, наноелектроніка, молекулярна і нанофотоніка, наноматеріали і наноструктуровані покриття, нанобіотехнологія, біотехнології, інформаційні технології, когнітивні науки, соціогуманітарні технології, конвергенція нано-, біо-, інфо-, і когнітивних технологій,	Японія, США, ЄС, Китай
7. 2040 – 2060 рр.	когнітивні і вакуумні технології, розвиток біомедицини, біороботизація, технології на основі резонансу і різних колив з використанням ноосфери, колонізація планет сонячної системи, вихід у космос тощо	Японія, США, ЄС, Китай

Джерело: сформовано автором на основі [7, с. 105-106; 14, с. 7-8]

На жаль, промисловість України поки що характеризується переважно технологіями 3-го і 4-го укладів, їхня частка у промисловому виробництві займає біля 96%, а частка промислової продукції 5-го і 6-го ТУ – близько 4%.

Інвестиції в Україні, які визначають майбутнє на найближчі 10–15 років, направляються в основному в 3-й і 4-й ТУ і складають 95% всіх інвестицій. В капітальних вкладеннях у технологічну частину, яка характеризує технічне переозброєння і модернізацію, 53% займає 3-й ТУ і тільки 10% – 4-

й ТУ. Наведені показники засвідчують, що технології з виробництва промислової продукції та переробної (харчової) промисловості знаходяться в основному на рівні 3-го ТУ, тобто 1930–1950 рр. Значно гірший стан у більшості аграрних підприємств, особливо у фермерських господарствах.

Частка технологічних укладів економіки ряду країн наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Частка технологічних укладів у економіці ряду країн в 2016 р.

Країна	Частка технологічних укладів, %			
	III	IV	V	VI
США	–	20	60	5
Росія	30	50	10	–
Україна	57,9	38	4	0,1

Джерело: [7, с. 107]

Як видно з даних табл. 2, Україна в технологічному забезпеченні виробництва промислової продукції відстає від США на два технологічні уклади. При цьому Україна продовжує фінансувати найбільшу частку у галузі, які функціонують на рівні 3-го ТУ.

Показники, що характеризують результат за технологічними укладами в Україні наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Економічні показники за технологічними укладами в Україні в 2016 р.

Показники	Частка технологічного укладу, %			
	III	IV	V	VI
Обсяг виробництва продукції	57,9	38,0	4,0	0,1
Фінансування наукових розробок	6,0	69,7	23,0	0,3
Витрати на інновації				
Інвестиції	30,0	60,0	8,6	0,4
Вкладання капіталу в технічне переозброєння та модернізацію	83,0	10,0	6,1	0,9

Джерело: [7, с. 108]

Як видно з даних табл. 3, в Україні як обсяг виробництва продукції, так і вкладення капіталу на технічне переозброєння та модернізацію відбувається в основному на рівні 3-го ТУ. Тому вітчизняна промислова продукція та продукти харчування не можуть витримувати конкуренцію на світовому ринку.

Все це свідчить про нагальну потребу активізувати створення належних умов для розвитку високотехнологічних машинобудівних галузей вітчизняної економіки, у тому числі для переробної промисловості та аграрного сектору АПК, що мають відповідати вимогам і стандартам 5-го і 6-го ТУ.

Висновки з проведеного дослідження. Інновації є рушієм соціально-економічного прогресу, виступають втіленням новітніх підходів у розвитку галузей національної економіки у тому числі агропромислового бізнесу, забезпечуючи економію ресурсів, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності виробленої продукції. Фактичний стан національної економіки, у тому числі агропромислового бізнесу, слід розцінювати як технологічно відсталий, що обумовлює необхідність активізації структурних зрушень економіки галузей в напрямі підвищення до рівня 5-го і 6-го технологічних укладів.

З метою виходу України з кризового стану необхідно:

– активно використовувати наявні можливості 3-го і 4-го укладів та одночасно інтенсивно розвивати високотехнологічні галузі 5-го і 6-го ТУ;

– зосередити зусилля, інвестиції на розвиток головних перспективних напрямках 6-го ТУ, тобто здійснити стратегію «інноваційного прориву», що дасть змогу підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку;

– активізувати інноваційний розвиток машинобудування, запровадження ресурсощадних технологій для агропромислового бізнесу, використання нових сортів і гібридів рослин та порід тварин, а також відновлюваних джерел енергії, поліпшення екології та навколишнього середовища.

Література

1. Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 394 с.

2. Василенко В. Технологические уклады в контексте стремления экономических систем к идеальности. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2013. Вип. 1(8). С. 65-72.
3. Глазьев С.Ю. России необходимо формирование нового технологического уклада. *Российские вести*. URL: <http://www.ras.ru/news/shownews.aspx?id=6b85f9c1-8947-46b1-9f20-78aeebd2a473> (дата звернення: 20.04.2019).
4. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України. Київ : ННЦ ІАЕ, 2004. 428 с.
5. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : монографія / П.Т. Саблук, О.Г. Шпикуляк, Л.І. Курило та ін. Київ : ННЦ ІАЕ, 2010. 706 с.
6. Кейнс Дж.М. Экономические возможности наших внуков. *Вопросы экономики*. 2009. № 6. С. 60-69.
7. Кривов'язюк І.В. Інноваційна економіка : навчальний посібник. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 384 с.
8. Мамедов О.Ю. Тайна инновационной экономики – в ее инновационной организации! *Экономический вестник Ростов. госуд. ун-та*. 2009. Т. 7. С. 5-8. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/869/732/1223/journal7.2-1.pdf> (дата звернення: 21.03.2019).
9. Мешков А.А. Основные направления исследования инновации в американской социологии. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/315/909/1216/015Meshkov.pdf> (дата звернення: 19.05.2019).
10. Микитюк П.П., Криско Ж.Л., Овсянюк-Бердадіна О.Ф., Скочилиас С.М. Інноваційний розвиток підприємства : навчальний посібник. Тернопіль : ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
11. Саблук П.Т. Інноваційна модель розвитку аграрного сектору економіки України та роль науки в її становленні. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія: Економіка та менеджмент*. 2016. № 9. С. 34-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piir_2016_9_5 (дата звернення: 15.06.2019).
12. Туган-Барановский М. И. Периодические промышленные кризисы. История английских кризисов. Общая теория кризисов. СПб. : О. Попова, 1914. 466 с.
13. Цихан Т.В. О концепции технологических укладов и приоритетах инновационного развития Ураины. *Теория и практика управления*. 2005. №1. С. 33-46.
14. Чирва О.В. Необхідність зміни структури промислового комплексу України за технологічними укладами. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 2. Т. 1. С. 7-9.
15. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследования предпринимательской прибыли, капитала, процента и цикла конъюнктуры) / пер. с нем. Москва : Прогресс, 1982. 455 с.
16. Ricardo David. Principles of Political Economy and Taxation. Penguin Books. 1971. 427 p.

References

1. Antoniuk, L.L., Poruchnyk, A.M., and Savchuk, B.C. (2004), *Innovatsii: teoriia, mekhanizm rozrobky ta komertsializatsii* [Innovation: theory, mechanism of development and commercialization], monograph, KNEU, Kyiv, Ukraine, 394 p.
2. Vasilenko, V. (2013), "Technological ways in the context of the pursuit of economic systems for ideality", *Sotsialno-ekonomichni problemu i derzhava*, iss. 1 (8), pp. 65-72.
3. Glazev, S.Yu. "Russia needs forming a new technological way", *Rossiyskie vesti*, available at: <http://www.ras.ru/news/shownews.aspx?id=6b85f9c1-8947-46b1-9f20-78aeebd2a473> (access date April 20, 2019).
4. Datsii, O.I. (2004), *Rozvytok innovatsiinoi diialnosti v ahropromyslovomu vyrobnytstvi Ukrainy* [Development of innovative activity in the agro-industrial production of Ukraine], Ukraine National Science Center "Institute of Agrarian Economics", Kyiv, Ukraine, 428 p.
5. Sabluk, P.T., Shpykuliak, O.H., Kurylo, L.I. et al. (2010), *Innovatsiina diialnist v ahrarnii sferi: instytutsionalnyi aspekt* [Innovation activity in agrarian sphere: institutional aspect], monograph, Ukraine National Science Center "Institute of Agrarian Economics", Kyiv, Ukraine, 706 p.
6. Keins, Dzh. M. (2009), "Economic opportunities of our grandchildren", *Voprosy ekonomiki*, no. 6, pp. 60-69.
7. Kryvoviazuk, I.V. (2016), *Innovatsiina ekonomika* [Innovative economics], textbook, Kondor-Vydavnytstvo, Kyiv, Ukraine, 384 p.
8. Mamedov, O.Yu. (2009), "The secret of innovative economy is in its innovative organization!", *Ekonomicheskiiy vestnik Rostov. gosud. un-ta*, vol. 7, pp. 5-8, available at: <http://ecsocman.hse.ru/data/869/732/1223/journal7.2-1.pdf> (access date March 21, 2019).
9. Meshkov, A.A. "Basic directions of innovation research in the American sociology", available at: <http://ecsocman.hse.ru/data/315/909/1216/015Meshkov.pdf> (access date May 19, 2019).
10. Mykytiuk, P.P., Krysko, Zh.L., Ovsianiuk-Berdadina, O.F., and Skochylias, S.M. (2015), *Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva* [Innovative enterprise development], tutorial, PP "Printer Inform", Ternopil, Ukraine, 224 p.
11. Sabluk, P.T. (2016), "Innovative model of development of agrarian sector of Ukraine economy and the role of science in its formation", *Problemy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku*, no. 9, pp. 34-42, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piir_2016_9_5 (access date June 15, 2019).

12. Tugan-Baranovskyi, M.Y. (1914), *Periodicheskiye promyshlennyye krizisy. Istoriya angliyskikh krizisov. Obshchaya teoriya krizisov* [Periodic industrial crises. History of English crises. The general theory of crises], O. Popova, St.-Peterburg, Russia, 466 p.
13. Tsihan, T.V. (2005), "About the conception of technological structures and priorities of innovative development of Ukraine", *Teoriya i praktika upravleniya*, no. 1, pp. 33-46.
14. Chyrva, O.V. (2010), "The need to change the structure of the industrial complex of Ukraine in technological ways", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 2, vol. 1, pp. 7-9.
15. Shumpeter, J. (1982), *Teoriya ekonomicheskogo razvitiya (issledovaniya predprinimatelskoy pribyli, kapitala, protsenta i tsikla konyunktury)* [The theory of economic development (studies of entrepreneurial profit, capital, interest and the cycle of conjuncture)], trans. from German, Progress, Moscow, Russia, 455 p.
16. Ricardo, David (1971), *Principles of Political Economy and Taxation*, Penguin Books, London, 427 p.

Стаття надійшла до редакції 08.08.2019 р.

УДК 339.13:338:631.155

JEL Classification: O130, Q 130, Q170, Q180

Горлачук М.А.,
канд. екон. наук, доцент,
старш. наук. співроб. науково-дослідної частини,
Тернопільський національний економічний університет

АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ТА ІНФРАСТРУКТУРНО- ІНСТИТУЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Horlachuk M.A.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., senior research
fellow of scientific and research part,
Ternopil National Economic University

AGRO-FOOD MARKET IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION: WORLD EXPERIENCE OF REGULATION AND INFRASTRUCTURE- INSTITUTIONAL DEVELOPMENT

Постановка проблеми. Сучасна епоха висуває нові випробування на шляху розвитку агропродовольчого ринку і його інституційного середовища, яке характеризується сферою спільної життєдіяльності людей, різними формами їх взаємин з приводу виробництва, розподілу, обміну і споживання продукції, що носять суспільний характер.

Практика розвитку соціально-економічних відносин свідчить, що фундаментальною основою, джерелом задоволення потреб людства завжди було виробництво, первісним – аграрне, саме тому ключовим завданням регуляторної аграрної політики стало забезпечення оптимального збалансування інтересів учасників ринкового обміну. В практиці таке збалансування досягається передусім за рахунок двох головних компонент: регулювання агропродовольчого ринку і розвитку сільських територій, що передбачає формування відповідної інституційної інфраструктури.

Агропродовольчий ринок необхідно розглядати як економічно регульовану систему в декількох аспектах: по-перше, як організаційно-інституційну структуру із взаємопов'язаними ланками (товаровиробниками, споживачами та інфраструктурою); по-друге, як економічну систему відносин, між складовими якої проявляється регулятивна роль держави [10, с. 69]; по-третє, як соціально-економічну інституцію, для котрої притаманна циклічність виробництва, розподілу, обміну і споживання агропродовольчої продукції [15, с. 3]. На відміну від інших секторів економіки, застосування досягнень генної інженерії, реалізації концепцій екологобезпечного і традиційного